

Виконавче резюме

Концепція «неатомного» шляху розвитку енергетики України була створена як відповідь українських екологічних громадських організацій на небажання Уряду серйозно розглядати альтернативи «атомному» сценарію, викладеному в проекті Енергетичної стратегії України до 2030 року (проект ухвалено на засіданні КМУ 15 березня 2006 року).

Незважаючи на неодноразові звернення громадських організацій, Уряд не провів широкого обговорення проекту Стратегії з усіма зацікавленими сторонами до його затвердження.

Мета цього документа — показати, що існує альтернатива «атомному» сценарію розвитку енергетичного комплексу України. Полягає вона, в першу чергу, у впровадженні енергозберігаючих і енергоефективних технологій та реальному використанні потенціалу нетрадиційних, відновлюваних та позабалансових джерел енергії, хоча також передбачає перегляд сценарію стрімкого скорочення використання природного газу.

У Концепції наведено **критичний аналіз даних і висновків**, представлених у **Стратегії**. Зокрема, в **розділі 1** показано, що прогноз споживання паливно-енергетичних ресурсів у 2030 р. завищено на 213,1 млн. т у.п., що говорить про низьку якість цього документа і дає підстави сумніватися в усіх інших даних і висновках, зокрема, щодо необхідності будівництва 22 нових блоків АЕС, стрімкого зниження рівня споживання природного газу та ігнорування відновлюваних джерел енергії як потужного потенціалу. У **розділі 2** автори доводять, що декларація Стратегії про необхідність продовження експлуатації існуючих і будівництва 22 нових блоків не підкріплена вичерпними розрахунками технологічних, політичних, екологічних, соціальних та економічних ризиків «атомного» сценарію, тому кошти на його впровадження значно занижені.

Розглянуті в **розділі 3 приклади розвинених країн Європи** свідчать про те, що альтернативи «атомному» шляху розвитку енергетики дійсно існують навіть у випадку стабільного росту ВВП, а значить, і потреб у електричній та тепловій енергії. Зокрема, Євросоюз планує довести частку відновлюваної енергії в енергоспоживанні країн ЄС до 20% в 2020 році (уряд ФРН пропонує встановити для ЄС ціль на рівні 30%, а для своєї країни — на рівні 40%).

Основні енергозберігаючі заходи та їхня вартість (Див. Табл. 4.1. Потенціал впровадження енергозберігаючих технологій та необхідні капіталовкладення на стор. 23) запропоновані в **розділі 4**. Оцінка потенціалу відновлюваних джерел енергії та прогноз їхнього використання в Україні на період до 2050 р. докладно розкриває енергетичний потенціал біоенергетики, вітроенергетики, сонячної теплової енергетики, фотоенергетики, геотермальної та гідро- енергетики в **розділі 5**. **Розділ 6** присвячений комбінованому виробництву теплової та електричної енергії (**когенерації**) як методу суттєвого зниження втрат палива при однаковому обсягу виробництва енергії. У **розділі 7** аналізується потенціал зниження втрат теплової та електричної енергії в комунальній енергетиці при виробництві, транспортуванні й споживанні. **Розділ 8** розглядає потенціал утилізації шахтного метану в Україні для виробництва електроенергії. Питання реконструкції газотранспортної системи, утилізації скидної теплоти котельних агрегатів, утилізації тиску природного газу і використання промислових газів аналізуються, відповідно, у **розділах 9, 10, 11 і 12**.

Розділ 13 «Розвиток традиційних джерел виробництва енергії» спирається на дані проекту Стратегії у частині споживання вугілля і нафти, але пропонує інший сценарій динаміки використання природного газу, як найбільш екологічно прийняттого серед традиційних енергоносія: замість значного зменшення — незначне зростання (до

10%). Доцільність газового сценарію ґрунтується значно менших витратах, наведених у розрахунках, ніж ті, що потрібні на розвиток, експлуатацію та вирішення проблем з відпрацьованим ядерним паливом нових атомних блоків, а також на незаперечних фактах нижчих ризиків.

Можливий неатомний сценарій розвитку енергетики України до 2030 р. викладено в **розділі 14**. Він передбачає використання атомної енергії на рівні 2,1 млн. т у.п./рік завдяки роботі двох блоків, що ще не вичерпають до 2030 р. основного терміну своєї експлуатації (РАЕС-4 і ХАЕС-2); обсяг споживання природного газу за вмістом енергії близький до споживання вугілля (газ 33,3%, вугілля 35,4% загальної потреби в ПЕР); третє місце посідають нетрадиційні та відновлювані джерела енергії — 16,3%. Серед відновлюваних джерел основний внесок робить енергія біомаси та вітру. Загалом за рахунок відновлюваних джерел енергії буде задовольнятися 11,7% (33,54 млн. т у.п./рік) потреби в енергії, що цілком в руслі тенденцій розвинутих країн Європи і світу (Див. Рис. 14.2. Структура споживання первинних енергоносіїв в Україні у 2030 р. згідно з «неатомним» сценарієм розвитку енергетики (загалом 285,7 млн. т у. п.) на стор. 43).

Аналіз потенціалу і можливостей застосування енергозберігаючих технологій та нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії дозволяє зробити висновок, що альтернатива атомному шляху розвитку енергетики України існує, а декларована необхідність будівництва 22 нових блоків АЕС та створення замкненого ядерного циклу в Україні в Стратегії не обґрунтована.

У рекомендаціях Уряду України пропонується визнати ухвалення проекту Енергетичної стратегії помилковим рішенням і продовжити роботу з підготовки нового проекту. Цю роботу потрібно почати з проведення спеціального дослідження з визначення фактичних втрат енергоресурсів у різних галузях народного господарства для оцінки повного потенціалу енергозбереження. Прогноз споживання первинних енергоресурсів в Україні у 2030 р. має бути переглянутий в сторону його зменшення у відповідності до планів росту ВВП і зниження його енергоємності. Прогнозований показник по частці відновлюваних джерел енергії в загальному споживанні паливно-енергетичних ресурсів у 2030 р. має бути переглянутий в сторону збільшення використання біо- та вітроенергетичних ресурсів. Україна повинна відмовитися від будівництва будь-яких нових блоків АЕС і провести замість нарощування потужностей АЕС планове виведення усіх блоків з експлуатації. Потрібно зробити прозорі економічні розрахунки витрат на переробку та зберігання ядерних відходів, відпрацьованого ядерного палива та інших непередбачених енергетичною стратегією витрат ядерного комплексу. Кошти, що передбачалися на будівництво нових атомних блоків, необхідно вкласти у розвиток енергоощадних технологій, нетрадиційних, відновлюваних та позабалансових джерел енергії. У рамках роботи над новим проектом Енергетичної стратегії необхідно підготувати альтернативні сценарії розвитку енергетики України з урахуванням змісту даної Концепції неатомного шляху розвитку енергетики України. Уряд повинен провести широке громадське обговорення проекту Стратегії та альтернативних сценаріїв із залученням усіх зацікавлених сторін у прийнятні терміни, які дозволяють всебічний розгляд.

Підготовка Концепції була ініційована і координувалася Всеукраїнською екологічною громадською організацією «МАМА-86». Авторами Концепції «неатомного» шляху розвитку енергетики України також виступили НЕЦУ, МЕГО «Екоклуб» (Рівне), ДГЕО «Голос Природи» (Дніпродзержинськ), ЕКЦ «Бахмат» (Артемівськ), а також експерти-консультанти ГО «Агентство з відновлюваної енергетики» і НТЦ «Біомаса», за участі експерта НКРЗ при Верховній Раді України Усатенка В.І.

Повний текст Концепції можна знайти в Інтернеті за адресою:

www.mama-86.org.ua/files/nnconcept.pdf.